

Hoe dromen we onze

Op de Oecumenische Vrouwensynode in Amsterdam ontmoet ik Anneleen Decoene. Een energieke jonge doctor uit Vlaanderen. Het is 8 maart 2014, internationale vrouwendag, en zij is gevraagd te spreken over feministische theologie in relatie tot economie en duurzaamheid, het thema van de Oecumenische Vrouwensynode van dit jaar.

Inger van Nes

Zelf heb ik als twintiger weinig kennis van de feministische theologie. Het was tijdens mijn opleiding theologie aan de Vrije Universiteit geen verplicht vak en ik had er een stoffig beeld van. Natuurlijk zie ik dat er binnen mijn PKN-kerk nog veel moet gebeuren als het gaat over gelijke rechten voor vrouwen, maar zelf voelde ik mij in het Amsterdamse klimaat nooit achtergesteld of minderwaardig. Daarom ben ik erg nieuwsgierig naar Decoenes antwoord op de vraag: is feministische theologie passé? En waarom is het belangrijk om vanuit feministische theologie naar onze huidige samenleving te kijken?

Hoe ben jij in aanraking gekomen met feministische theologie?

“Ik kom uit een typisch Vlaams rooms-katholieke omgeving, waarin het nog vanzelfsprekend was om je vanuit een christelijke inspiratie in te zetten voor een rechtvaardige samenleving. Omdat ik die samenleving en de mogelijkheid van een rechtvaardige samenleving wilde doorgronden, ben ik sociologie gaan studeren. Vervolgens studeerde ik godsdienstwetenschappen. In de christelijke traditie herken ik een visioen over hoe mensen op een rechtvaardige manier kunnen samenleven. Maar tijdens mijn studie verdween die samenleving uit beeld, en handelde de studie enkel nog over God. Het woord God begon voor mij daardoor heel hol te klinken. Ik ben toen op zoek gegaan naar

theologieën die iets over God zeggen, maar dat onmiddellijk ook verbinden met het zoeken naar een rechtvaardige samenleving. Zo ben ik uitgekomen bij feministische theologie. Ik raakte betrokken bij feministisch theologische netwerken, vooral in Nederland, want in Vlaanderen leeft feministische theologie heel wat minder aan de academie. In de feministische theologie vond ik een theologie die aansluiting vond bij het dagelijkse leven van mensen en erop gericht was om mensen recht te doen en verandering in de samenleving aan te brengen. En

voor mij veel meer over de toekomst van deze planeet, over hoe we het samen met elkaar kunnen uithouden en over wat de christelijke traditie hieraan heeft bij te dragen, en over de vraag in welke God wij geloven.

Toen ik met feministische theologie in aanraking kwam, was het net of ik mijn hele theologiestudie moest overdoen. Tijdens mijn studie werd een bepaalde theologie steeds gepresenteerd als dé theologie. Er werd nooit gezegd: ‘dit is een theologie van een middelbare blanke en welgestelde man uit Europa’, maar ‘dit

Dé theologie is vaak die van de middelbare, blanke, welgestelde man.

ik zocht vooral naar een theologie die – in de geest van bevrijdingstheologieën in Latijns-Amerika – iets kan betekenen in onze context; die het antwoord op de vraag ‘wie wordt hier beter van?’ niet schuldig hoeft te blijven.”

Waarom zit voor jou het verschil tussen mannelijke en feministische theologie?

“In veel *malestream*-theologieën gaat het over de toekomst van de christelijke traditie en hoe we vandaag – in een seculiere context – nog in God kunnen geloven. Feministische theologie daarentegen gaat

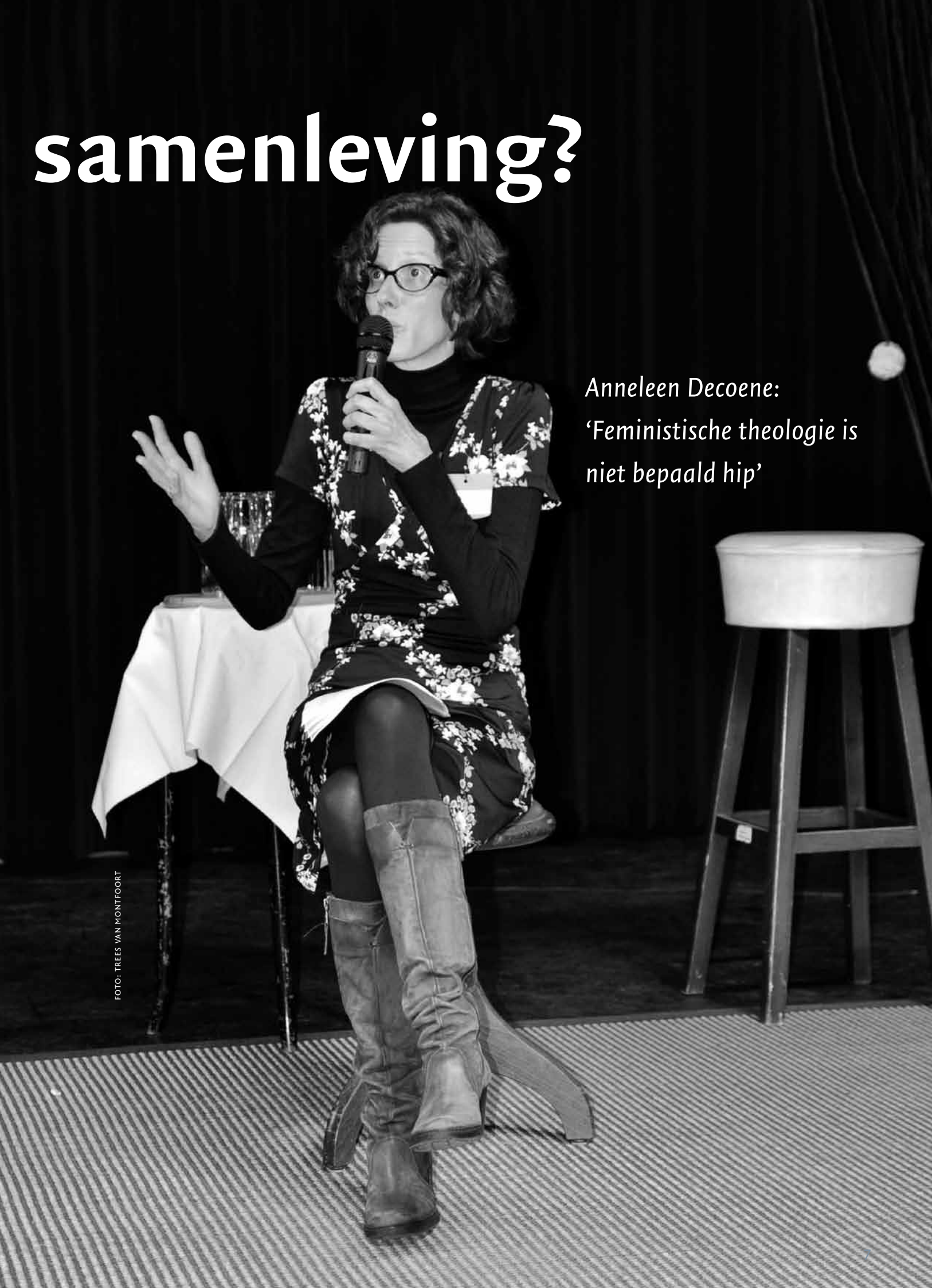
is dé theologie.’ De positie van waaruit gesproken werd, werd vaak niet benoemd en werd voorgesteld als neutraal en algemeen. Dat kan anders! Iederéén die met theologie bezig is, staat voor de uitdaging om te reflecteren op de eigen sociale (machts)positie en om na te gaan hoe de eigen identiteit de wijze van theologie bedrijven beïnvloedt.”

Waarom leeft feministische theologie amper nog onder jonge mensen?

“Het is bijzonder jammer dat studenten van nu amper in aanraking komen met feministische theologie. Dat is ook een

samenleving?

Anneleen Decoene:
*'Feministische theologie is
niet bepaald hip'*

kwestie van aanbod op de universiteiten en hogescholen. Ik zou graag zien dat er iets bij studenten getriggerd wordt, dat ze uitgedaagd worden verder te kijken dan wat hen nu wordt aangeboden. Het dominante discours in de samenleving verhindert dit echter ook. Voor de huidige generatie vrouwen lijkt het alsof er al heel veel gerealiseerd is. Als je voortdurend hoort: 'gelijke rechten zijn gerealiseerd', 'als je wilt dan kun je het maken', dan sluipt dat in je hoofd. Maar het is in onze huidige samenleving natuurlijk niet zo dat er geen discriminatie meer aanwezig is! Om een paar voorbeelden te noemen: wereldwijd verrichten vrouwen twee derde van het werk, krijgen vrouwen één tiende van het wereldinkomen, en hebben vrouwen 1% van het bezit in handen. Van de armen wereldwijd is 70% vrouw. Ook in België en Nederland is armoede vrouwelijk, verdienen vrouwen minder dan mannen, werken veel meer vrouwen dan mannen in deeltijd, hebben vrouwen een veel kleiner pensioen, zijn vrouwen oververtegenwoordigd in sectoren met minder gunstige arbeidsomstandigheden, nemen vrouwen veel minder vaak dan mannen leidinggevende functies in, en zijn vrouwen degenen die huishoudelijk werk opnemen – al van jongs af aan. Mijn keuze voor feministische theologie is niet bepaald hip of populair, dat besef ik. Maar het is precies de individualistische context waarin wij leven die het idee voedt dat feminisme haar doel allang bereikt heeft.”

Wat bedoel je met de individualistische context?

“Als men vandaag toch nog de noodzaak inziet van een feministische strijd, dan wordt dit feminisme vaak gedefinieerd in termen van individuele bevrijding en individuele verantwoordelijkheid: als je als vrouw écht wil, dan kan je het maken; dan red je het, dan breek je door dat glazen plafond, dan word je ondanks je buiten-

lands klinkende naam aangenomen, dan combineer je als een gek zorg en arbeid. Succesverhalen van die vrouwelijke manager of die alleenstaande moeder dienen als bewijs dat wie echt wil, er toch komt. Dit is Nike-feminisme: 'Just do it!' En als dat niet lukt, dan is dat jouw eigen verantwoordelijkheid, jouw eigen falen. Wanneer deeltijds werkende vrouwen een te klein inkomen of te klein pensioen hebben, dan is dat hun eigen schuld; moeten ze maar voltijds werken. Als vrouwen met een hoofddoek geen baan vinden of problemen ondervinden op het werk, dan moeten ze die hoofddoek maar afzetten, is

Het idee dat je het als vrouw kunt maken als je maar écht wilt, is Nike-feminisme!

de logica. Voor mij is het daarom belangrijk dat we blijven nadenken over het hele systeem en de contouren van de samenleving, en de machtsposities in dat systeem ter discussie durven stellen. Ik vind het belangrijk dat we moed blijven vinden om onze samenleving radicaal te herdenken, opnieuw te durven dromen over hoe het anders kan.”

Welke rol heeft feministische theologie hierbij?

“Feministische theologie is voor mij een radicale cultuur- en religiekritiek. Ze tekent protest aan tegen de bestaande onderdrukking in religie en samenleving, en beoogt het opheffen van lijden ten gevolge van geweld, uitbuiting en onzichtbaarheid. Bovendien maakt die kritische feministische theologie duidelijk dat het neoliberale kapitalisme *niet* de noodzakelijke gang van zaken is. Het neoliberalisme is niet onvermijdelijk, maar een welbepaalde politieke en ideologische keuze voor een samenleving die ten dienste staat

van de winstmaximalisatie – het is aan ons om daar al dan niet in te geloven. Er zijn duizenden alternatieven! We hebben de mogelijkheid om te kiezen voor een andere, rechtvaardigere samenleving, het is mogelijk om te geloven in een andere, duurzame economie. Waar wachten we op?”

Dit klinkt als een puur feministisch standpunt. Wat is de meerwaarde van de verbinding met theologie?

“Ik heb het woord God niet genoemd, maar toch gaat het precies daarover: over diegene die in de christelijke traditie

verbonden wordt met de arm gemaakten, de meest kwetsbaren onder ons; over die God die gebeurt in de geschiedenis, daar waar mensen wegtrekken uit onderdrukking, waar toekomst opengaat, waar iets verandert richting bevrijding. De vragen die ik hier stel, zijn voor mij bij uitstek theologische vragen: Hoe dromen we onze samenleving? Hoe krijgen we de machtsverhoudingen in deze samenleving blootgelegd? Hoe vormen we gemeenschap? Welke afgoden hebben wij te ontmaskeren? Aan wie vertrouwen wij ons toe, wie geven wij ons geloof? En vooral: wie of wat is heilig voor ons? De kern van christen-zijn is voor mij: is er iets anders mogelijk, er is verzet mogelijk, er is opstanding mogelijk – opnieuw en opnieuw. Dat spreekt voor mij uit die verhalen. Het kan anders – vaak met heel veel vallen en opstaan, met veel zoeken en opnieuw proberen. De verhalen van Jezus zijn inspirerend voor mij, getuigen van een klein bezet volkje dat in opstand komt en probeert iets anders te realiseren. Van die verhalen leer ik dat er iets van het goddelijke gebeurt waar mensen recht doen aan elkaar.”

Inger van Nes MA is theologe en ondernemer:
www.vannesenco.nl

Meer informatie over de Oecumenische Vrouwenynode is te vinden op: www.vrouwensynode.nl. Hier is ook de lezing van Anneleen Decoene te vinden.

Anneleen Decoene

Anneleen Decoene studeerde sociologie en theologie aan de Katholieke Universiteit in Leuven. Als onderzoeksmedewerker in de onderzoeksgroep Theologie in een Postmoderne Context (KU Leuven) voltooide ze onlangs een doctoraatsonderzoek op het knooppunt van feminisme, antiracisme en religie.

Momenteel werkt Decoene als onderzoeksmedewerker bij *Motief uzv* in Antwerpen. Motief ontwikkelt en organiseert vorming op het snijpunt van levensbeschouwing en samenleving. Daarnaast is Anneleen betrokken bij een project rond feminisme en religie aan de KU Leuven.